

Sygn. akt III AUa 1014/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek (spr.) SSO del. Beata Góraska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2014 r. w Szczecinie

sprawy B. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 18 września 2013 r. sygn. akt VII U 3116/12

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Barbara Białecka SSO del. Beata Góraska

Sygn. akt III AUa 1014/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 czerwca 2012 roku, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. Inspektorat w S., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 14 lutego 2012 roku, odmówił B. S. prawa do emerytury. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż zgodnie z art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele klas, szkół, placówek i zakładów specjalnych - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą przejść na emeryturę po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy.

Z uwagi na brak wymaganego okresu ubezpieczenia w wymiarze 30 lat oraz to, że ubezpieczona nie rozwiązała stosunku pracy pozwany odmówił wnioskodawczyni prawa do emerytury.

Organ rentowy wskazał nadto, że z dokumentów przedłożonych do wniosku wynika, iż na dzień 31 grudnia 2008 roku wnioskodawczyni udowodniła 28 lat, 3 miesiące i 4 dni okresów składkowych i nieskładkowych zamiast 30 lat wymaganych ustawą. Pozwany nie zaliczył okresów pracy w gospodarstwie rolnym dziadków w K. od 26 listopada 1977 roku do 31 sierpnia 1980 roku, ponieważ w ww. okresie ubezpieczona zameldowana była razem z rodzicami w S. i w czasie tym uczęszczała do liceum.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona wniosła o jej uchylenie w całości i przyznanie jej prawa do emerytury oraz uznanie okresu pracy w gospodarstwie rolnym. Ubezpieczona wniosła o przesłuchanie świadków na okoliczność, iż w spornym okresie była domownikiem i prowadziła gospodarstwo rolne należące do jej dziadków.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. Inspektorat w S. wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu odwołania pozwany podtrzymał swoje stanowisko, że ubezpieczona nie spełnia warunku do przyznania emerytury nauczycielskiej, ponieważ nie wykazała wymaganego 30 - letniego okresu zatrudnienia i nie rozwiązała stosunku pracy.

Wyrokiem z dnia 18 września 2013r. Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił odwołanie ubezpieczonej.

Sąd Okręgowy ustalił, że B. S. urodziła się w dniu (...).

Od 1 września 1985 roku B. S. jest zatrudniona na stanowisku nauczycielki w Zespole Szkół nr (...) im. (...) w S. w pełnym wymiarze czasu pracy. Ubezpieczona nie rozwiązała stosunku pracy.

W dniu 14 lutego 2012 roku ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę. Na dzień złożenia wniosku udowodniła 28 lat, 3 miesiące i 4 dni okresów ubezpieczenia w tym 23 lata, 1 miesiąc i 10 dni okresów składkowych oraz 5 lat, 1 miesiąc i 24 dni okresów nieskładkowych. Ubezpieczona legitymuje się ponad 20 –letnim stażem pracy w charakterze nauczycielki.

Sąd Okręgowy wskazał, iż prawo do emerytury nauczycielskiej można nabyć niejako na podstawie trzech różnorodnych źródeł:

- 1) ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku „Karta Nauczyciela” (tekst jednolity Dz. U. z 2006 roku, Nr 97, poz. 674 z późn. zm.);
- 2) ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 roku, Nr 164 poz. 1365 z późn. zm.)
- 3) ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2004 roku, Nr 39, poz. 353 z późn. zm.) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 2004 roku, Nr 39, poz. 353).

Zdaniem Sądu Okręgowego w przypadku wnioskodawczyni urodzonej (...) nie znajduje zastosowania ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym, która w art. 267 określa zasady przechodzenia na emeryturę nauczycieli akademickich urodzonych przed dniem 31 grudnia 1948 roku, jak również ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych warunkująca przyznanie emerytury ukończeniem przez kobiety 55 lat życia. Na dzień wydania zaskarżonej decyzji organu rentowego K. W. miała ukończony jedynie 51 lat, tym samym, abstrahując od pozostałych warunków określonych przepisami, brak było podstaw do przyznania ubezpieczonej prawa do emerytury.

Stosownie do art. 47 ustawy emerytalno – rentowej zasady przechodzenia na emeryturę, bez względu na wiek, nauczycieli urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku określone są w odrębnych przepisach.

Zgodnie z art. 86 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela (tekst jednolity Dz. U. z 2006r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.) nauczyciel oraz członek jego rodziny mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego określonego w

przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z uwzględnieniem przepisów ustawy, z tym że nauczyciel zaliczany jest do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze. Wskazać w tym miejscu należy, iż przepisy Karty Nauczyciela są przepisami szczególnymi w odniesieniu do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i w zakresie uprawnień emerytalnych nauczycieli normują wszystkie wymagania, których spełnienie uprawnia nauczyciela do przejścia na emeryturę bez względu na wiek.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 88 ust. 1 ustawy nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę.

Zgodnie z obecnie obowiązującym brzmieniem przepisu art. 88 ust. 2a ustawy nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli spełnili warunki określone w ust. 1 art. 88 w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego bądź też złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Art. 88 ustawy Karta Nauczyciela w przytoczonym wyżej brzmieniu obowiązuje od dnia 2 listopada 2007 roku, kiedy to na podstawie art. 2 ustawy z dnia 7 września 2007 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 191, poz. 1369) przedłużono z dziesięciu do dziesięciu lat ustalony w art. 88 ust. 2a pkt 1 okres od dnia wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w którym nauczyciele spełniający warunki określone w art. 88 ustawy Karta Nauczyciela zachowują prawo do emerytury na zasadach określonych w ust. 1 tego przepisu.

Zmiana dokonana przez dodanie ust. 2a pkt 1 miała na celu wydłużenie okresu obowiązywania dotychczasowych zasad umożliwiających nauczycielom nabycie prawa do emerytury w wieku obniżonym, co wynika z uzasadnienia projektu ustawy oraz prowadzonych nad nim prac sejmowych (druk sejmowy nr 1733). Interpretacja art. 88 ustawy „Karta Nauczyciela”, a zwłaszcza ust. 1 i 2a tego przepisu, prowadzi do wniosku, że nauczyciele urodzeni pomiędzy 1 stycznia 1949 roku, a 31 grudnia 1968 roku zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli osiągnęli 30 – letni okres zatrudnienia, w tym 20 – letni okres wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich 25 – letni okres zatrudnienia, w tym 20 – letni okres wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, o ile staż ten osiągnęli do dnia 1 stycznia 2009 roku. Zważywszy na treść ust. 2a powyższego przepisu wskazać należy, że wykładnia semantyczna, funkcjonalna i celowościowa tego przepisu nakazuje uznać, że możliwość przejścia na emeryturę w trybie art. 88 ustawy przez osoby urodzone w latach 1949 – 1969, nie jest uzależniona od rozwiązania stosunku pracy w okresie do dnia 01 stycznia 2009 r. Brak jest natomiast podstaw do uznania, że ów przepis szczególny w ogóle wyłącza konieczność rozwiązania stosunku pracy na wniosek osoby ubiegającej się o prawo do emerytury stosownie do treści ust. 1 tego przepisu.

Nabycie prawa do emerytury w trybie art. 88 jest zagwarantowane dla tych nauczycieli, którzy osiągną wymagane okresy zatrudnienia do 31 grudnia 2008 roku, mimo że stosunek pracy rozwiążą dopiero po tej dacie. Takie też stanowisko wyraził Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 16 września 2008 roku wydanym w sprawie o sygn. akt: III AUa 435/08.

Ponieważ stosunek pracy B. S. nie uległ rozwiązaniu w dacie wydania zaskarżonej decyzji, to tym samym odwołanie ubezpieczonej nie mogło zostać uwzględnione.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Okręgowy zaniechał dalszego postępowania dowodowego dotyczącego ustalenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym, bowiem ze względu na niespełnienie warunku rozwiązania stosunku pracy nie miało to wpływu na rozstrzygnięcie prawa ubezpieczonej do emerytury.

W świetle powyższych rozważań Sąd Okręgowy stwierdził, że B. S. – na dzień wydania zaskarżonej decyzji, mimo udowodnienia 20-letniego okresu pracy w charakterze nauczyciela – nie spełniła jednak warunków przyznania jej prawa do emerytury na podstawie art. 88 ustawy „Karta Nauczyciela”, gdyż przede wszystkim nie rozwiązała stosunku pracy.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła ubezpieczona. Zaskarżyła wyrok w całości. Wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przyznanie ubezpieczonej prawa do emerytury;
2. zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oddział w S. na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych;

ewentualnie wniosła o:

3. uchylnie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania

Sądowi I Instancji

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

- naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie przepisu art. 328 § 2 kpc wobec jego niewłaściwego zastosowania, co zostało wyrażone w sporządzeniu uzasadnienia wyroku, w którym Sąd odniósł się jedynie do jednej przesłanki stanowiącej podstawę wydania zaskarżonej decyzji, całkowicie pominął drugą podstawę i jednocześnie uchylił się od dokonania ustaleń faktycznych i oceny zebranych w sprawie dowodów;
- naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie przepisu art. 184 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w brzmieniu po zmianie obowiązującej od 1.01.2013 r. wobec jego niezastosowania;
- naruszenie art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela wobec jego niewłaściwego zastosowania i błędnej wykładni.

Apelująca podniosła, że Sąd Okręgowy prowadził postępowanie dowodowe w zakresie ustalenia, czy organ miał podstawy, aby nie zaliczyć okresu pracy ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym jej dziadków od 26.11.1977 r. do 31.08.1980 r. Na te okoliczności zostały przeprowadzone dowody z dokumentów oraz dowód z zeznań świadka oraz zeznań ubezpieczonej. Okoliczność, że ubezpieczona nie rozwiązała stosunku pracy nie była sporna. Sąd prowadził postępowanie dowodowe, albowiem uznał, że istotą sporu jest dokonanie ustaleń w zakresie dotyczącym wykonywania przez ubezpieczoną pracy w gospodarstwie rolnym jej dziadków. Kwestia rozwiązania stosunku pracy do ostatniej rozprawy nie była podnoszona, albowiem pierwsza rozprawa została wyznaczona po 1.01.2013 r., kiedy uległ zmianie przepis art. 184 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zmiana polegała na wykreśleniu nałożonego na ubezpieczonego obowiązku rozwiązania stosunku pracy. Wobec zmiany treści przepisu ustawy badanie tej okoliczności wydało się być bezprzedmiotowe.

Dopiero po wznowieniu zamkniętego przewodu Sąd Okręgowy zwrócił się do ubezpieczonej, by potwierdziła ona, czy pozostaje w stosunku pracy. Po uzyskaniu takiego potwierdzenia Sąd Okręgowy wydał orzeczenie, a w jego uzasadnieniu wskazał, że podstawą oddalenia odwołania była przesłanka pozostawania ubezpieczonej w stosunku zatrudnienia. Sąd Okręgowy całkowicie zignorował prowadzone postępowanie dowodowe i uchylił się od oceny dowodów zebranych w sprawie i dokonania ustaleń, czy wydana decyzja jest słuszna w zakresie ustalenia, czy ubezpieczona udowodniła wymagany okres ubezpieczenia w wymiarze 30 lat.

Dla ubezpieczonej najistotniejszym zagadnieniem w rozpoznawanej sprawie było ustalenie, czy wobec wykonywania przez nią pracy w gospodarstwie rolnym jej dziadków, zachodziła przesłanka wymaganego okresu ubezpieczenia w wymiarze 30 lat. Dla ubezpieczonej najważniejsze było ustalenie przez Sąd, czy przedstawione dowody, w szczególności z dokumentów, są wystarczające dla stwierdzenia, iż ubezpieczona udowodniła 30 lat okresów składkowych i nieskładkowych wymaganych ustawą. Dla ubezpieczonej najważniejsze było, by Sąd Okręgowy ocenił, czy pozwany organ słusznie nie zaliczył okresów pracy ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym od 26.11.1977 r. do 31.08.1980 r. Ocena drugiej przesłanki wydania decyzji odmownej - braku rozwiązania stosunku pracy - była dla ubezpieczonej kwestią drugorzędną. Spełnienie tej przesłanki, nie stanowi dla ubezpieczonej żadnej trudności. Natomiast poznanie stanowiska Sądu, czy w przypadku ubezpieczonej zachodzi przesłanka wymaganego okresu ubezpieczenia w wymiarze 30 lat, wymaga wieloletniego procesu. Gdyby Wymiar Sprawiedliwości działał sprawnie, to być może ubezpieczona zaryzykowałaby i rozwiązała stosunek pracy, oczekując na ocenę Sądu, czy dowody zgromadzone w sprawie pozwalają uznać, iż spełnia ona warunek wymaganego okresu ubezpieczenia. Jednak w polskich realiach nikt rozsądny nie zdecyduje się na rezygnację z pracy i oczekiwanie na bezrobociu, przez kilka lat toczącego się procesu, na wyrok Sądu, którego treści nigdy nie może być pewien. Dlatego tak ważnym dla ubezpieczonej jest poznanie stanowiska Sądu odnoszącego się do wszystkich argumentów wskazanych w decyzji, od której odwołała się ubezpieczona. Gdyby bowiem okazało się, że jedyną przyczyną odmowy przyznania ubezpieczonej prawa do emerytury jest jej pozostawanie w stosunku pracy, to nic nie stoi na przeszkodzie by to zmienić i ponownie ubiegać się o przyznanie prawa do emerytury.

Zdaniem apelującej Sąd w rozpoznawanej sprawie ani nie rozważył wszechstronnie zebranego materiału, ani nie uwzględnił wszystkich dowodów przeprowadzonych w sprawie. Należy przy tym zaznaczyć specyfikę rozpoznawanej sprawy. W sprawie ubezpieczona wniosła odwołanie od decyzji, w której wskazano na dwie przesłanki odmowy uwzględnienia wniosku. Przedmiotem orzekania była zatem ocena stanowiska organu rentowego zawarta w wydanej przez niego decyzji. Sąd oceniając jedynie jedną przesłankę i uchylając się od oceny drugiej, nie orzekł co do istoty sprawy. Mimo zaskarżenia decyzji i poddania jej kontroli sądowej, nadal nie wiadomo, czy organ rentowy miał rację, czy też dokonał błędnych ustaleń.

Nierozpoznanie istoty sprawy i brak uzasadnienia orzeczenia uzasadnia złożenie wniosku o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Z uwagi jednak na to, że w ocenie ubezpieczonej zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na wydanie merytorycznego orzeczenia, ubezpieczona wnosi o zmianę wyroku, a wniosek o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania stawia jako wniosek alternatywny.

Organ rentowy złożył odpowiedź na apelację, w której wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie jest zasadna, albowiem Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i prawnych w niniejszej sprawie oraz wywiódł słuszne wnioski w zakresie braku prawa wnioskodawczyni do wcześniejszej emerytury, na mocy art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił i zaakceptował ocenę oraz argumentację prawną przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Istotę sporu w niniejszej sprawie stanowiło ustalenie, czy wnioskodawczyni spełniła przesłanki uprawniające do nabycia wcześniejszej emerytury nauczycielskiej, na podstawie art. 88 ww. ustawy, a w szczególności, czy spełniła przewidziany w tym przepisie warunek w postaci rozwiązania stosunku pracy.

Wyżej wskazany art. 88 ust. 1 jest unormowaniem szczególnym i w zakresie uprawnień emerytalnych nauczycieli normuje wszystkie wymagania, których spełnienie uprawnia nauczyciela do przejścia na emeryturę. Stosownie do jego treści nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze mają możliwość - bez względu na wiek - nabycia uprawnień emerytalnych po rozwiązaniu na swój

wniosek stosunku pracy. Zgodnie z ustępem 2a ww. przepisu nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jak skarżąca, zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli: spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w ust. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Nowelizacja przepisu art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela z dnia 23 sierpnia 2007 r., dotyczyła odstąpienia od warunku rozwiązania stosunku pracy do dnia 31 grudnia 2008 r. przez nauczycieli urodzonych w okresie od 31 grudnia 1948 r. do 1 stycznia 1969 r., jeśli spełniają oni w tej dacie pozostałe warunki z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, w tym legitymują się wymaganym okresem zatrudnienia. Stąd osoby urodzone w ww. okresie chcąc przejść na wcześniejszą emeryturę, muszą spełniać warunki z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela do dnia 31 grudnia 2008 r., za wyjątkiem rozwiązania na swój wniosek stosunku pracy do tej daty. Warunek ten mogą one wypełnić po tej dacie. Jednakże do dnia wydania decyzji przez organ emerytalny winny rozwiązać stosunek pracy w określonym trybie, czyli na swój wniosek. Wprawdzie art. 88 ust. 1a ww. ustawy przewiduje, że nauczyciele spełniający warunki określone w ust. 1 mogą przejść na emeryturę również w wypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy, ale jedynie w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7 ww. ustawy, gdy dochodzi do likwidacji szkoły albo zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania.

Skoro w rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy ustalił, że do rozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy nie doszło i jest on nadal kontynuowany, to nie wystąpiła jedna z przesłanek warunkujących prawo do emerytury nauczycielskiej. Już z tego względu oddalenie apelacji ubezpieczonej było uzasadnione. Należy też wskazać, że ubezpieczona, składając do organu rentowego „wniosek o emeryturę” domagała się przyznania jej tego świadczenia, a nie ustalenia prawa do niej pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy. Niezależnie od tego błędny jest pogląd skarżącej o dopuszczalności ustalenia przez sąd prawa do wcześniejszej emerytury nauczycielskiej pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy. W tej kwestii należy odwołać się do poglądu prawnego wyrażonego w wyroku z 15 grudnia 2000 r., II UKN 147/00 (OSNP 2002 nr 16, poz. 389), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że istota decyzji organu rentowego polega na rozstrzygnięciu o prawie do konkretnego świadczenia (lub o jego wysokości) jako całości, a nie o poszczególnych elementach składających się na to prawo. Sąd stwierdzający spełnienie przez ubezpieczonego jednego lub więcej warunków powstania prawa do świadczenia, nie może ustalić tego w sentencji wyroku, przy jednoczesnym oddaleniu odwołania ubezpieczonego od niekorzystnej dla niego decyzji organu rentowego. Istotnie, zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), prawo do świadczeń określonych w tej ustawie powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Wówczas też, na wniosek osoby uprawnionej, organ rentowy wydaje decyzję o przyznaniu prawa (art. 116 i 118 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Niespełnienie przez pracownika ustawowych warunków koniecznych do przyznania świadczenia powoduje wydanie decyzji odmownej. Wydanie takiej decyzji następuje, jak już wskazano, również wtedy, gdy pracownik nie spełnia chociażby jednego z ustawowych warunków niezbędnych do przyznania świadczenia. Jak z powyższych przepisów wynika, Sąd Apelacyjny po ustaleniu, że wnioskodawczyni nie rozwiązała stosunku pracy, nie mógł zmienić wyroku Sądu Okręgowego w ten sposób, aby oddalić jej odwołanie od decyzji organu rentowego, a jednocześnie ustalić, że pracowała w gospodarstwie rolnym dziadków. Decyzja organu rentowego ma bowiem rozstrzygać o prawie do konkretnego świadczenia (lub o jego wysokości) jako całości, a nie o poszczególnych elementach składających się na to prawo.

Należy ponadto stwierdzić, że wyrok ustalający istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego lub prawa jest dopuszczalny w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjątkowo i tylko wówczas, gdy przepis tak stanowi, np. w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, obowiązku opłacania składek, zwrotu nienależnego świadczenia. Regułą jest zatem, że sąd ubezpieczeń społecznych w trybie rozpoznania odwołania od decyzji organu rentowego przyznaje konkretne świadczenie lub określa jego wysokość (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, niepubl.). Nie jest zatem dopuszczalne w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczonego niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa do świadczenia i przyznającego to świadczenie pod warunkiem spełnienia pozostałych warunków w przyszłości.

Z tych względów nie było dopuszczalne ustalenie przez Sąd Okręgowy orzekający w sprawie, czy apelująca spełnia warunek posiadania wymaganego okresu składkowego – przy wyliczeniu okresu pracy w gospodarstwie rolnym dziadków.

Rację ma apelująca, że przepis art. 184 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – po zmianie obowiązującej od 1 stycznia 2013r. – nie wymaga rozwiązania stosunku pracy. Ten wymóg nadal jednak obowiązuje nauczycieli chcących przejść na emeryturę w trybie art. 88 ust. 2 a Karty Nauczyciela. Wbrew twierdzeniom apelacji, wymóg rozwiązania stosunku pracy nie został przez przepis art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela wyłączony, a sformułowanie „1) spełnili warunki ..., z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, ...”, oznacza że ten warunek może zostać spełniony po dniu 31 grudnia 2008r., ale przed złożeniem wniosku o emeryturę (wyroki SN z 25.06.2010r. II UK 64/10, z 13.05.2010r. II UK 352/09, z 20.11.2008r II UK 104/08, z 11.08.2009r. III UK 28/09, z 10.11.2009r. II UK 109/09, z 24.03.2009r. I UK 261/08).

Należy przypomnieć najważniejsze argumenty przemawiające za takim poglądem. Po pierwsze, uzyskania przez nauczyciela statusu emeryta z mocy samego prawa z chwilą spełnienia warunku dotyczącego okresu zatrudnienia i pozostania w stosunku pracy nie jest uzasadnione. Art. 88 Karty Nauczyciela zakłada bowiem określoną procedurę przechodzenia na emeryturę. Nauczyciel nie staje się emerytem z mocy samego prawa, lecz na skutek własnego działania, przez wyrażenie woli przejścia na emeryturę w postaci wniosku do właściwego organu oraz rozwiązanie stosunku pracy. Art.88. ust.1 wyraża tę zasadę wystarczająco jasno. Chodzi o określenie, że nauczyciele, jeżeli mają wymagany okres zatrudnienia, to "mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę". Z takiego określenia nie wynika możliwość uzyskania prawa do emerytury z tytułu wypełnienia wyłącznie warunku stażu.

Po drugie, za przyjętym stanowiskiem przemawia również, wbrew temu co podniesiono w apelacji uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela (druk Nr 1929 z dnia 4 lipca 2007 r.). Zaproponowana zmiana Karty Nauczyciela miała na celu umożliwienie nauczycielom, którzy spełnią warunki dla przejścia na wcześniejszą emeryturę jej uzyskanie, niezależnie od terminu złożenia wniosku o rozwiązanie stosunku pracy.

Po trzecie wreszcie, wykładni art.88 ust. 2 lit. a Karty Nauczyciela, także w brzmieniu nadanym od dnia 31 sierpnia 2007 r., nie można dokonywać w oderwaniu od art.88 ust.1 i interpretować w sposób prowadzący do zróżnicowania zasad przechodzenia na emeryturę nauczycieli wyłącznie według kryterium daty urodzenia.

Skoro wnioskodawczyni nie rozwiązała stosunku pracy, nie mogła nabyć prawa do wcześniejszej emerytury.

Odnosnie możliwości zaliczenia pracy w gospodarstwie rolnym rodziców (dziadków), Sad Apelacyjny wskazuje, że w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS chodzi nie o okresy jakiegokolwiek pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, a jedynie stałą pracę o istotnym znaczeniu dla prowadzonej działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, w którym osoba zainteresowana zamieszkuje lub ma możliwość codziennego wykonywania prac związanych z prowadzoną działalnością rolniczą. Kryteriów tego nie spełnia praca dziecka, które uczyło się w szkole położonej w innej miejscowości niż miejsce gospodarstwa rolnego (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00, OSNP 2003 Nr 7, poz. 186). Dyspozycyjność osoby pracującej w gospodarstwie wyłączona jest w przypadku osób uczących się w szkołach położonych w innej miejscowości niż gospodarstwo rolne, tym bardziej jeżeli jest to szkoła średnia, gdzie nauka odbywa się w systemie dziennym, a odległość położenia szkoły jest znaczna. W przypadku szkoły średniej, gdzie konieczne jest codzienne przygotowywanie się do zajęć szkolnych, co wymaga systematycznego poświęcenia czasu także po powrocie ze szkoły, realna możliwość pogodzenia pracy w gospodarstwie z taką nauką, jest co do zasady wykluczona, tym bardziej w przypadku położenia szkoły w innej miejscowości niż gospodarstwo rolne, z czym związany jest czas na dojazd do szkoły i powrót do domu. Uczniowie takich szkół nie wykonują stałej pracy w gospodarstwie, gdyż stałym ich zajęciem jest nauka w szkole średniej. Mogą jedynie świadczyć pomoc przy pracach rolniczych w czasie wolnym od zajęć szkolnych lub uczestniczyć w pracach nie mających charakteru pracy stałej, a jedynie ewentualnym udziałem (pomocą) w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, zwyczajowo

wymaganych od dziecka będącego członkiem rolniczej wspólnoty rodzinnej, po powrocie ze szkoły lub w okresie świąt i krótkich przerw w nauce.

Mając na uwadze powyższe okoliczności orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 385 kpc.

SSA Romana Mrotek SSA Barbara Białecka SSO del. Beata Górka